

2011. DECEMBER 31. SZOMBAT

2PÉTER 3,14–18

DR. PERES IMRE

Emlékeztetés Pál leveleire

^{3,14}Ezért tehát, szeretteim, minthogy ezeket várjátok, igyekezzetek, hogy ő tisztának és feddhetetlennek találjon benneteket békességben. ^{3,15}A mi Urunk hosszú tűrését pedig üdvösnek tartjátok, ahogyan szeretett testvérünk, Pál is megírta nektek - a neki adott bölcsesség szerint -, ^{3,16}szinte minden levélben, amikor ezekről szól. Ezekben van néhány nehezen érthető dolog, amelyeket a tanulatlanok és az állhatatlanok kiforgatnak, mint más írásokat is a maguk veszére.

Befejezés, áldás

^{3,17}Ti tehát szeretteim, mivel előre tudjátok ezt, vigyázzatok, hogy az elvetemültek tévelygéseit el ne sordorjanak, és saját biztos meggyőződésüket el ne veszítsék. ^{3,18}Inkább növekedjete a kegyelemben és a mi Urunk, üdvözítő Jézus Krisztusunk ismeretében. Övé a dicsőség most és az örökkévalóságban!

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Az utolsó sorokat is, akárcsak az elsőket, az apostol nagyon kedves hangnemben fogalmazza. Féltő szeretettel írja az utolsó buzdítást is, amely a tiszta és feddhetetlen élet folytatására vonatkozik. Közben ismét visszautal a hamis tanítók tévtanításainak némely aspektusára, és itt említi meg Pál apostolt is, akit „szeretett testvérem” nevez, és elismeri minden levelét, de az apostolok rangjában olyannak tekinti, mint akinek

csak részben adatott meg a megértés. Lehet, hogy a tévtanítók éppen az ő tanításából vontak le olyan konzekvenciákat, ami alapot adhatott nekik a hamis tanításra és a bomlasztásra, amit egyébként szívesen végeznek más iratok alapján is. Annál inkább kell erősnek lenniük a hitben, Jézus Krisztus ismeretében és az eredeti biztos meggyőződésükben. Majd doxologikus formulával be is fejezi a levelet.

Exegetikai megjegyzések

14. vers

Az apostol most sem vette le tekintetét Jézus Krisztus visszajöveteléről. Gondja van arra, hogy amikor az Úr visszajön, tisztának (ἀσπιλοι) és feddhetetlennek (ἀμώμητοι) találja őket. Erre tudatosan törekedniük kell, ezért mondja: igyekezzetek. Figyelmeztetése azért is indokolt, mert a külső (társadalmi) környezet, amiben élnek, antieszkatologikus. Sőt, ahogy az egész levél jellege mutatja, a gyülekezetükben is eléggé hibás eszkatológiai szemlélet harapózott el, amely a végső események és a parúzia tagadásába fulladt. A józan és Krisztushoz hű emberek ennek ellenére várják Őt. A προσδοκάω ige (ill. partic.) tartósabb várakozó állapotot fejez ki. Bizonyára nemcsak magukban, csendesesen a hitben gondoltak erre, hanem számossabb külső jelét is adták váradalmuknak. Erre alkalmasak lehetnek Jézus vagy az apostolok apokaliptikus jellegű beszédei, vagy éppen az ószövetségi próféciaik gyakoribb felidézése. És ehhez jól szolgálhattak olyan őskeresztyén himnuszok (vagy liturgiai szövegek) is, amelyeket pl. a Jelenések könyve is tartalmaz.¹

¹ Vö. BOLYKI János, A Jelenések könyve liturgiai elemei, in: PERES Imre (szerk.), *Kezdetben volt az Ige*. Tanulmánykötet Lenkeyné Semsey Klára tiszteletére, ATD 1, Debrecen, DRHE-Patmosz, 2011, 201-217.

A Krisztus-várás természetes tartozéka az is, hogy tiszták és feddhetetlenek akarnak lenni, amikor Jézus visszajön, és űk folt nélküli állapotban találkoznak vele. Ha az új világba készülnek, csak természetes, hogy annak a rendjét már most kezdék respektálni és aszerint élni. Az apostol hozzáteszi még, hogy életük békességben legyen. Az $\epsilon\nu\ \epsilon\iota\rho\eta\eta\eta$ lehet jelző az általános nyugalmi (külső, társadalmi) állapotra, amelyben a visszaérkező Úr találni szeretné a gyülekezetét, vagy speciálisabb külső-belső követelmény, amelyet elvárhat az Úr követőitől, akik lelkileg készülnek fogadására, és ezért békességben tűrnek és viselnek el mindent, mert az Úr várásának öröme minden veszélynél vagy izgalomnál döntőbb.

15–16. vers

Az Úr eljövételének késése magával hozta azt a magyarázatot is - ahogy már korábban is láthattuk a 9. versből -, hogy az Úr türelmes hozzájuk ($\mu\alpha\kappa\rho\theta\upsilon\mu\epsilon\iota\ \epsilon\iota\varsigma\ \upsilon\mu\acute{\alpha}\varsigma$). Most ez a gondolat még egyszer ismétlődik, amivel a régi magyarázat erősödik, vagyis hogy az eszkatológiai események késése az Úr hosszútűrése, a $\mu\alpha\kappa\rho\theta\upsilon\mu\acute{\alpha}$ miatt van. Az üdvösség motívuma is újra felmerül: az Úr hosszútűrése üdvös, mert a késlekedő megtérőknek lehetőséget ad még az üdvösségre ($\sigma\omega\tau\eta\rho\acute{\iota}\alpha$). Ez együtt vigasztalás és magyarázat is akart lenni a parúziakésés egyre jobban feszülő problémájára.² A levélíró elismeri, hogy erről a kérdéstről előtte már Pál-testvér is aránylag sokat írt ($\epsilon\gamma\rho\alpha\psi\epsilon\nu\ \upsilon\mu\acute{\iota}\nu$). Itt még összhangban érzi magát vele, mert Pál is az Úr hosszútűréseire apellált. De azonnal megszólaltat némi ironikus kritikát is Pál apostol személye ellen, akit azzal vádol, hogy tanításával vagy leveleivel lehetőséget adhatott a tévtanítások terjesztésére.³ Őt magát talán a libertinusok közé sorolja.⁴ A kritikán⁵ nem változtat az sem, hogy a levélíró „szeretett testvérünknek” ($\acute{o}\ \acute{\alpha}\gamma\alpha\pi\eta\tau\acute{o}\varsigma\ \eta\mu\acute{\omega}\nu\ \acute{\alpha}\delta\epsilon\lambda\phi\acute{o}\varsigma$) titulálja Pált. Ugyanakkor megjegyzi, hogy Pál nem rendelkezhet minden információval, amivel a 2Pt-levélíró rendelkezik. Itt talán a háttérben visszautalás történik arra, hogy a levélírónak azért van minden autentikus információja, mert ott volt a megdicsőülés hegyén, és magától Jézustól hallotta a kijelentéseket, miközben Pál nem volt ott, ezért nem is érthet mindent tökéletesen.⁶ Ezért megjegyzi, hogy Pálnak csak egy bizonyos fokig adatott a bölcsesség ($\sigma\omega\phi\acute{\iota}\alpha$). Nem tagadhatja tehát, hogy Pál is egy fontos láncszemet alkot a tradícióban, és hogy ezt a szerepet vagy ismeretet Pál is az Úrtól kapta ($\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\ \tau\eta\eta\ \delta\omicron\theta\epsilon\iota\sigma\alpha\nu\ \alpha\upsilon\tau\acute{\omega}$). Ugyanakkor a 2Pt írója igazolja, hogy az ő idejében már közismert leveleknek számítottak Pál levelei ($\epsilon\pi\sigma\tau\omicron\lambda\alpha\iota$), és hogy nagy számban terjedhettek a keresztyén közösségek között. Talán még azt is ki lehet olvasni ebből a megjegyzésből, hogy Pál levelei direkt adalékokat⁷ tartalmazhattak ($\lambda\alpha\lambda\acute{\omega}\nu\ \epsilon\nu\ \alpha\upsilon\tau\acute{\alpha}\iota\varsigma\ \pi\epsilon\rho\iota\ \tau\omicron\upsilon\tau\omega\nu$) az eszkatológiai reménység tekintetében, ill. a parúzia várásával vagy kiesésével kapcsolatban.⁸ Pál kritikájaként kell venni azt is, hogy rámutat: a páli levelekben vannak nehezen érthető dolgok ($\delta\upsilon\sigma\nu\acute{o}\eta\tau\omicron\varsigma$) is, legalábbis néhány ($\tau\upsilon\nu\acute{\alpha}$) olyan, ami vagy a témák nehézségétől függ, vagy Pál komplikált gondolatrendszerétől, ill. kifejezésformájától.⁹ Sajnos, ezt a tévtanítók nem jól értették meg, vagy szándékosan ferdítették el, mert így adódott számukra a lehetőség a saját ferde tanításuk propagálására. Az elferdítést a levélíró „kiforgatásnak” ($\sigma\tau\rho\epsilon\beta\lambda\omicron\upsilon\sigma\iota\nu$), a manipulátorokat pedig tanulatlanoknak ($\acute{\alpha}\mu\alpha\theta\epsilon\iota\varsigma$) és állhatatlanoknak ($\acute{\alpha}\sigma\tau\eta\eta\rho\iota\kappa\tau\omicron\iota$) nevezi. Úgy látszik, hogy ezt a csőr-csavar módszert nemcsak a páli levelekkel kapcsolatban alkalmazták, hanem más levelek és iratok esetében is.¹⁰ A levélíró szerint: nem hasznukra, hanem inkább saját vesztükre és kárhozatukra ($\acute{\alpha}\pi\omega\lambda\epsilon\iota\alpha$).

17–18. vers

A záró sorokban újra a biztatásra kerül a hangsúly. A hangnem is egyre melegebb. Most is „szeretteimnek” szólítja a levélíró olvasóit. Megtette ezt többször a levélben,¹¹ most is erre a kedves megszólításra ügyel. Leszögezi: olvasói előre tudják ($\pi\rho\omicron\gamma\upsilon\omega\sigma\kappa\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$), hogy mi van, és mi fog történni. Ez vonatkozik a néhez apokaliptikus világvégi eseményekre, de azokra a zavaró jelenségekre is, amelyeket a tévtanítók fognak

² Vö. Kurt ERLMANN, *Die Naherwartung und Parusieverzögerung im Neuen Testament*, TANZ 17, Tübingen, Francke Verlag 1995, 275.

³ Ez a finom megjegyzés elárulja azt is, hogy a posztapostoli kori egyházban a (péter-i-zsidó)keresztyénségnek egy része eléggé fenntartással fogadta Pál személyét és teológiáját, és hogy pl. az egyes teológiai félreértések vagy eszkatológiai túllapások miatt őt okolhatták.

⁴ Ulrich WILCKENS, *Theologie des Neuen Testaments* I/3, Neukirchener Verlag, 2005, 388.

⁵ Karl H. SCHEKLE, *Der Petrusbriefe – Der Judasbrief*, HThK NT, Freiburg-Basel-Wien, Herder, 2002, 235-236.

⁶ Ulrich WILCKENS, *Theologie des Neuen Testaments* I/3, 388.

⁷ Pál leveleinek közismert eszkatológiai részei főleg a következők: 1Kor 15; 2Kor 5; 1Thessz 4,13-5,10; Róma 13,11-14; Fil 3,20-21, és még számos más apróbb utalás.

⁸ Ez a megjegyzés szükségszerűen aktuálisá teszi a kérdést, hogy vajon a most ismert kanonikus páli leveleken kívül ismerhetett-e az akkori egyház más páli leveleket is, amelyek még jobban eszkatológiailag orientáltak voltak, mint amit és amennyit mi ismerünk?

⁹ Ezt a „nehézséget” a teológusok egy része a tartalomra érte.

¹⁰ Sajnos, nem tudjuk, hogy Pálon kívül konkrétan még milyen „apostoli” levelekre vagy iratokra lehet gondolnunk, amelyek az akkori egyházban szintén közkézen forogtak, és/vagy amelyek eszkatológiai témákkal, ill. a parúziakéséssel foglalkoztak. Talán a már akkor keletkezés alatt álló apostoli atyák irataira kellene gondolnunk (pl. Didachéra vagy Papiaszra)?

¹¹ Vö. 2Pt 3,1.8.14.17; ezen kívül még 1Pt 2,11 és 4,12.

véghezvinni köztük. Ezért a biztatás „vigyázzatok” (φυλάσσεσθε) mindkét eseményre vonatkozik. A téboly, amit a köztük levő elvetemült emberek (ἄθεσμοι) a tévelygések (πλάνη) által okozhatnak a gyülekezetben, ne zavarja meg őket, vagy ne vigye el rossz irányba (συναπάγω). Van biztos meggyőződésük, amire már korábban eljutottak. A „meggyőződés” (στηριγμός) itt inkább bizonyosságnak vagy szilárd erősségnek értendő és fordítandó. Összefügghet ez azzal a „rendíthetetlen hittel”, amilyenről a zsoltárokban olvashatunk a sok baj és veszély ellenére, vagy amilyennel a kumráni közösség himnuszai és imádásaiban is találkozhatunk, ahol a veszélyeztetett helyzetben levő kegyesek Istenben keresik a támaszt.¹² Végül is Isten kegyelme az a biztos szikla, amire az apokaliptikus megrázkódtatásba kerülő gyülekezet támaszkodhat. Isten kegyelmében kell tehát a gyülekezetnek erősebbnek lennie, jobban növekednie (αὐξάνω). Ebben is Jézus Krisztus által, mert csakis az ő személye és az általa kínált üdvösség helyes ismerete (γνώσις) teszi bizonyossá a keresztyén egyházat abban, hogy helyesen érti és használja Isten kegyelmét. A tévántók nem Krisztuson keresztül közlekednek a hitben, hanem saját fejük és bölcsességük után mennek, ezért gondolataik elferdültek, és ők maguk is tévútra kerültek. Erre a levél olvasóinak vigyázniuk kell, ne hagyják magukat befolyásolni, megtéveszteni.

A zárószavak doxologikus formulát tartalmaznak, amilyennel számtalan apostoli levélben találkozhatunk. Jézus Krisztusnak, mint Úrnak hódol (αὐτῷ ἡ δόξα) az apostol záró köszöntésével is, amiben megint csak eszkatológiai távlat jelentkezik: most és mindörökké (νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος), ami valójában vég nélküli, örökkévaló napot vagy időt jelent. Így a jövő az apostol látása és kívánása szerint teljesen Krisztusé.

¹² Walter GRUNDMANN, *Der Brief des Judas und der zweite Brief des Petrus*, THK NT 15, Berlin, Evangelische Verlagsanstalt, 1974, 122.

Prédikációvázlat

1. Tiszták és feddhetetlenek

A keresztyénektől elvárja az Úr, hogy tiszták és feddhetetlenek legyenek, amikor eljön értük. Ez a törekvés azért is kívánatos volt, mert ha a keresztyének olyan jövőbeli isteni országba (új ég és új föld országába) készülnek, ahol igazság lakozik, akkor nekik már most kell ennek útját járni. Mert nem úgy fognak becsöppenni az új világba, mint akik még a réginek a „szagát” magukon hordják, hanem mint akik már az újnak az előízéből élnek. Ezért lehetnek tiszták és feddhetetlenek már a jelen világban, hogy amikor eljön az új, már szinte „vérükben” lesz annak rendje, élete.

2. Növekedés a kegyelemben

Sobasem leszünk elég öregek ahhoz, hogy tovább ne fejlődjünk, vagy ne növekedjünk. Ilyen a kegyelem törvénye. Sőt minél öregebbek vagyunk, annál inkább kell növekednünk, mert annál kevesebb időnk van a Krisztusban való „érettország” eléréséhez. A lelki növekedéshez lelki táplálék kell, lelki mozgás és lelki gyakorlatok. A haladó növekedésben elhagyjuk a korábbi „gyermeteg” dolgokat. A növekedéssel bővül a tapasztalat és a bölcsesség is. Az Írás és Krisztus ismerete a legjobb forrás. Mert megtelni kegyelemmel, és növekedni benne azt jelenti: megtelni az Írással, Krisztussal. Hálaadó énekkel és imádsággal. És minél jobban nővünk „Krisztus alakjába”, annál jobban tűnik saját énünk. Mert a kiáradó kegyelemben csakis az Úrnak van helye.

3. A szent Írások kezelése

Aki nem tiszteli a szent Írásokat, hamar saját módszerének áldozatává válhat. Az emberi elme mindenre képes: sok szép építő gondolatra, kedves szavakra, de ferde hajlamra és romboló akaratra is. Attól függ, ki áll az „alkotás” mögött: az Úr és Szentlelke, vagy a nagy Romboló, a hazugság atyja. Az Úr és szent emberei által fogalmazott írásai tiszteletet követelnek, és engedelmségre szólítanak: de nem vakon, hanem a hit látása és helyeslése által. A megbízhatóság így nem bennünk, hanem az Úrban van, aki összhangba hoz minket magával. A pajkos elmék azonban mindent kiforgatnak, semmit sem tisztelnek, legfeljebb saját tekintélyüket tolják előre. Aki azonban nem az Úrnak, hanem magának dolgozik, az nem épít, hanem rombol, megoszt és dezorientál. S közben a kárhozatra érik.

4. A jövő Krisztusé

Sokat álmodozunk a jövőről, pedig az sokkal közelebb van hozzánk, mint hinnénk: a Krisztusban. Ez a jövő pedig nem bizonytalan vagy ismeretlen – annak ellenére, hogy csak lesz és a bibliai híradás szűkszavú. Nem is kell róla sokat álmodni, mert sok álomnak sok az árnya, vagy keserű a felébredés. Elég az apostoli biztatás, hogy fényben, ragyogásban és dicsőségben (dóξα) várható. Igaz, innen-onnan jön az ötlet, ütés vagy kísértés, hogy ne Krisztushoz igazodjunk, hanem a világ uraihoz, a vallási tébolyok mestereihez vagy saját testünkhöz. Az Úrnak azonban „csak egy áldása” van számunkra: Krisztusé. Más út országához nem vezet. Érdemes ezért a gyülekezetnek minden próbát kiállnia, hogy boldog részese legyen ennek a fantasztikus jövőnek.